

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

12 maart 2009

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heren Paul Delva en Jo Vermeulen, mevrouw Margriet Hermans
en de heren Johan Verstreken, Ward Kennes en Piet De Bruyn –**

betreffende de pelgrimsroutes naar Santiago de Compostela

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

“L’Europe s’est faite par le chemin de Saint-Jacques-de-Compostelle” is een uitspraak van de Duitse schrijver Goethe. Het geeft onmiddellijk aan wat het belang en de waarde is van de wegen naar Santiago de Compostela.

Deze wegen bestaan al meer dan 1000 jaar. Ze vertrekken van ontelbare plaatsen in Europa en zijn uitgegroeid tot de eerste ‘Europese reisroute’ met een netwerk van paden en wegen langs plaatsen van historisch en cultureel belang. De Camino werd door de Raad van Europa dan ook uitgeroepen tot ‘Europees cultureel erfgoed’. En een deel van de Camino in Frankrijk werd zelfs erkend als UNESCO-werelderfgoed.

Pelgrimsroutes kunnen in heel Europa rekenen op een toenemende belangstelling. Vanuit een actief verenigingsleven worden heel wat nieuwe initiatieven geïntroduceerd. Dat maatschappelijke draagvlak komt onder andere tot uiting in de vele verenigingen en organisaties die zich inzetten voor de praktische organisatie van een wandeltocht of pelgrimstocht naar een van de vele pelgrimsoorden in binnen- en buitenland. Daarnaast bestaan er ook uiteenlopende lokale initiatieven (bijvoorbeeld plaatselijke Santiagogenootschappen, de Stichting Pelgrimswegen naar Sint Jakob in Maaseik, de mysteriespelen (Sint-Evermarusfeesten) in Rutten-Tongeren, processies enzovoort). Het Vlaams Genootschap van Santiago de Compostela wil de oude Vlaamse pelgrimspaden naar Santiago opnieuw zichtbaar maken als onderdeel van een netwerk dat deze pelgrimspaden verbindt met pelgrimspaden in Nederland, Noordwest-Duitsland, Wallonië en Noord-Frankrijk. Waar de historische pelgrimswegen ondertussen grote, doorgaande wegen zijn geworden, zal een alternatieve route onderzocht worden op ‘trage wegen’. Wel zou worden geprobeerd om zoveel mogelijk de historische etappeplaatsen te handhaven. Ondertussen heeft de werkgroep Pelgrimspaden van het Vlaams Genootschap van Santiago de Compostela rond historische etappeplaatsen vijf pelgrimswegen gedefinieerd: de Via Brugenensis, de Via Scaldea, de Via Monastica, de Via Brabantica en de Via Limburgica.

Pelgrimsroutes zoals de wegen naar Santiago de Compostela zijn, net zoals overigens alle andere onroerend erfgoedelementen, gebaat bij een integrale

beleidsaanpak. Die aanpak mag bijgevolg niet alleen rekening houden met materiële getuigen zoals de wegen, kerken, of monumenten zelf, maar moet ook aandacht besteden aan de immateriële betekenis van de pelgrimsroutes en -tochten, bijvoorbeeld door de wegen ook nu nog te gebruiken en de relevantie en betekenis van de tochten op een adequate manier te duiden.

De wegen naar Santiago de Compostela bevinden zich vandaag op een kruispunt van heel wat beleidsdomeinen of interessepolen, zoals cultuur, Europa, communicatie, geschiedenis, toerisme, religie en spiritualiteit, natuur, gezondheid en sport, gemeenschapsvorming, sport en vrijwilligerswerk:

- cultuur: de wegen van Santiago de Compostela leiden wandelaars en fietsers langs ontelbare cultureel interessante plaatsen (onder andere kerken, kapellen, hospitalen) met diverse kunstuitingen (van heel veel verschillende historische periodes); dat is het logische gevolg van het enorme succes dat deze wegen kenden gedurende vele eeuwen. Het verband met het erfgoed- en monumentenbeleid is dan ook snel gelegd. Maar ook het aspect volkscultuur is vaak terug te vinden (zie verder voor enkele voorbeelden);
- Europa: de wegen naar Santiago de Compostela zijn erkend als Europees cultureel erfgoed, en vormen niet alleen een mentale maar ook een fysieke band tussen de Europese lidstaten;
- communicatie: in de Middeleeuwen trokken vele pelgrims door diverse graafschappen en hertogdommen naar Santiago. Op die manier maakten ze kennis met andere talen en culturen. In essentie is, behalve de wijze van communiceren tussen de belangstellenden, aan dat gegeven niet veel gewijzigd. De wegen naar Santiago staan voor ontmoetingen, uitwisselingen, dialogen, het leren van nieuwe talen enzovoort;
- geschiedenis: de gebruikers van de wegen, maar ook alle geïnteresseerden (bijvoorbeeld de vrijwilligers in heel Europa die actief zijn in de diverse Compostelagenootschappen) duiken via de wegen naar Santiago eeuwen terug in de tijd. Geschiedkundig interessante gebouwen, voorwerpen, kaarten enzovoort liggen voor het rapen;
- toerisme: langs de wegen naar Santiago groeiden doorheen de tijd toeristische voorzieningen

(hotels, restaurants, refugio's enzovoort). Ook bezienswaardigheden langs de wegen worden steeds meer toeristisch ontsloten. Het moge duidelijk zijn dat dit ook consequenties heeft voor de werkgelegenheid;

- religie en spiritualiteit: natuurlijk vertrekken een aantal gebruikers van de wegen naar Santiago niet meer vanuit een religieuze of spirituele bewogenheid. Maar vele gebruikers van de Camino wendden de lange weg aan voor diepere reflectie;
- leefmilieu en natuur: de wandelaars en fietsers langs de weg naar Compostela ervaren onderweg de prachtige natuur. Op die manier vormen de wegen naar Santiago een unieke gelegenheid voor de pelgrims om nauw in contact te komen met waardevolle natuurelementen;
- gezondheid en sport: het hoeft geen betoog dat de gebruikers van de wegen naar Santiago de Compostela op een gezonde en actieve manier aan hun conditie werken;
- gemeenschapsvorming: vele pelgrims leggen onderweg naar hun einddoel duurzame contacten met andere gebruikers en met de lokale bevolking. De wegen naar Santiago zijn dus bij uitstek gemeenschapsvormend;
- vrijwilligerswerk: over heel Europa zijn duizenden vrijwilligers actief in de Compostelagenootschappen; zij vormen vaak informele netwerken van mensen die zich gratis inzetten voor overnachting, onthaal of het onderhoud van de weg.

Daarnaast vertonen de wegen naar Santiago ook raakvlakken met onderwijselementen (stimuli voor opdrachten secundair en hoger onderwijs; wetenschappelijk onderzoek; in Nederland zijn er rond de pelgrimsherberg van Vessem in Noord-Brabant activiteiten waarbij leerlingen van de basisscholen van de dorpen uit de buurt naar de pelgrimsherberg stappen en met pelgrims praten over de betekenis van pelgrimstochten) en zingevingselementen (bijvoorbeeld het project Oikoten voor jongeren met problemen (weg als probleemoplossend vermogen, onder andere in het kader van de herstelbemiddeling)).

In de meeste landen van Europa zien we dat de weg of wegen naar Santiago goed, herkenbaar en uniform zijn aangeduid. Jammer genoeg is dat in Vlaanderen nog niet het geval. Nochtans heeft – zoals hoger aan-

gegeven – het Vlaams Genootschap van Santiago de Compostela de laatste jaren enorm veel onderzoek verricht (en resultaten geboekt) wat de wegen door Vlaanderen betreft. Het genootschap wil in 2009 beginnen met de uitwerking van de bovenvermelde Via Brugensis, Via Brabantica en Via Monastica. Het Vlaams Genootschap van Santiago de Compostela werkt daarbij actief samen met het Nederlandse en het Waalse genootschap, en met een Frans genootschap uit Rijsel om de pelgrimswegen in de Lage Landen tot leven te wekken. Er komt een uniforme markering die gebaseerd is op de Europese schelp, in Zuid-Nederland, Vlaanderen, Wallonië en het Franse Département du Nord.

De indieners willen via dit voorstel van resolutie aan de Vlaamse Regering vragen om ook in Vlaanderen 'Caminoroutes' te ondersteunen, te ontwikkelen en mee uit te werken vanuit verschillende invalshoeken, en om in samenwerking met zoveel mogelijke partners, de historische routes en belangrijke gebouwen te bepalen, aan te wijzen en te ontsluiten, en deze en hun nabije omgeving te ontwikkelen.

Paul DELVA

Jo VERMEULEN

Margriet HERMANS

Johan VERSTREKEN

Ward KENNES

Piet DE BRUYN

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op het Vlaamse regeerakkoord van juli 2004 waarin gepleit wordt voor een visieontwikkeling voor zowel het stedelijke als het landelijke erfgoed;

– overwegende dat:

1° de routes naar Santiago de Compostela of Caminoroutes uitgegroeid zijn tot een van de symbolen van de Europese geschiedenis en integratie;

2° de Caminoroutes in de ons omringende landen en regio's het voorwerp uitmaken van een doordacht en uitgewerkt beleid;

3° een goed erfgoedbeleid inzake de Caminoroutes heel wat kansen biedt voor werkgelegenheid en economische ontwikkeling;

4° de Caminoroutes een heel laagdrempelige, betaalbare en toegankelijke vorm zijn van actieve recreatie en actief toerisme;

– vraagt de Vlaamse Regering:

1° de Caminowegen te ontsluiten in het kader van het erfgoedbeleid, in dialoog met de beleidsdomeinen cultuur, ruimtelijke ordening, milieuzorg en toerisme;

2° de Caminowegen herkenbaar te maken door de routes uit te rusten met aandacht voor uniforme bewegwijzering, en het toeristische informatiemateriaal te ontwikkelen, of het herkenbaar maken van de Caminowegen op dezelfde wijze te ondersteunen;

3° de Caminowegen te onderhouden, of het onderhoud van de Caminowegen te ondersteunen, bijvoorbeeld in het kader van het reguliere beleid inzake sociale economie, vrijwilligerswerk, lokale initiatieven enzovoort;

4° in haar erfgoedbeleid aandacht te hebben voor cultureel-historische sites die verband houden met de Caminogeschiedenis. Zo kunnen bijvoorbeeld opdrachten gestimuleerd worden in het kader van (wetenschappelijk) onderzoek

(aandacht voor naamgeving langs de Camino, herwaarderen van monumenten en landschappen die linken hebben met de Camino);

5° aandacht te besteden aan het zachte toerisme voor allen: laagdrempelig, betaalbaar en toegankelijk, maximaal gebruikmakend van het bestaande aanbod van wandel- en fiets-toerisme, ondersteund door (kleinschalige) horeca- en overnachtingsmogelijkheden (bijvoorbeeld via (gemeentelijke) pelgrimsherbergen zoals in Frankrijk in de regio's waar geen betaalbaar onderdak is), en met aandacht voor mogelijke overbelasting van de route.

Paul DELVA

Jo VERMEULEN

Margriet HERMANS

Johan VERSTREKEN

Ward KENNES

Piet DE BRUYN
